

Til Stortingets finanskomité

Høringsinnspill – Meld. St. 13 (2017-2018) Statens Pensjonsfond 2018

Forum for utvikling og miljø (ForUM) takker for anledningen til å komme med innspill i forbindelse med høringen av Meld. St. 13 (2017-2018) Statens Pensjonsfond 2018. ForUM er en nettverksorganisasjon bestående av 50 norske sivilsamfunnsorganisasjoner innenfor bistand, utviklingspolitikk, miljøvern, menneskerettigheter, fredsskaping og humanitær virksomhet.

ForUM ønsker å spille inn kommentarer på følgende områder.

1. Økt åpenhet rundt eierskapsarbeidet og særlig bruken av forventningsdokumentene
2. Økt ansvarlighet i fondets utlånspraksis gjennom investeringer i statsobligasjoner
3. Investeringer i unotert infrastruktur for fornybar energi
4. Bærekraftig forvaltning av fondet

Økt åpenhet rundt eierskapsarbeidet og bruken av forventningsdokumentene

ForUM er fornøyd med innholdet i de til nå seks forventningsdokumentene Norges Bank Investment Management (NBIM) har utviklet til sitt eierskapsarbeid. ForUM er også fornøyd med Norges Bank involvering av sivilsamfunnet gjennom gode diskusjoner og møter i utarbeidelsen av særlig de siste dokumentene som er utviklet på Skatt og åpenhet og anti-korrupsjon. Vi ser også at dokumentene har effekt utover fondets investeringspraksis, der bl.a. forventningsdokumentet om skatt og åpenhet har lagt føringer for diskusjoner rundt norsk eierskapsutøvelse i andre deler av norske myndigheter.

Samtidig vil vi påpeke at NBIMs rapportering på hvordan forventningsdokumentene brukes fortsatt er begrenset og mangelfull. Det ligger fremdeles ingen fullstendig oversikt over hvilke selskaper NBIM har dialog med, hvilke temaer som tas opp og fremdriften og resultater av dialogen. Mangelen på åpenhet og informasjon om bruken av forventningsdokumentene gjør det utfordrende å følge opp bankens eierskapsarbeid. Det kan også påvirke både troverdigheten og legitimiteten til forventningsdokumentene dersom det ikke legges mer til rette for at Stortinget og sivilsamfunn kan monitorere bruken. Når banken stadig legger inn viktige tematiske utfordringer knyttet til bærekraftige investeringer og ansvarlig forvaltning inn i forventningsdokument, bør både Stortinget og samfunnet for øvrig vite hvorvidt dokumentene brukes der det er behov, hvordan de brukes og ikke minst om de gir resultater.

ForUM anbefaler Stortingets finanskomité å:

- Be regjeringen vurdere å sette ned en uavhengig gjennomgang av hvordan forventningsdokumentene brukes og effekten av disse
- Etterspørre og offentliggjøre rapport fra NBIM på fremdrift og resultater av eierskapsdialoger.

Økt ansvarlighet i fondets utlånspraksis gjennom investeringer i statsobligasjoner

Økt finansiell åpenhet og demokratisk forankring ved investeringer i statsobligasjoner kan forhindre at SPU bidrar til oppbyggingen av illegitim og ubetalbar gjeld. Utøvelse av ansvarlig långiveransvar er forankret i UNCTADs prinsipper for å understøtte ansvarlige statlige utlån og låneoppak. Disse stiller

blant annet krav om åpenhet, at långiver skal vurdere låneopptakets bærekraft og at låntaker har formell myndighet til å inngå avtalen.

I meldingen vises det til to nye mandatbestemmelser som har innvirkning på investeringer i statsobligasjoner, fastsatt i august 2017, med virkning fra 1. januar 2018. ForUM er fornøyd med at alle kjøp av statsobligasjoner skal godkjennes av Norges Banks styre for å øke ansvarligheten i investeringene, samt at banken i sin årlige rapportering skal redegjøre for rutiner og systemer for godkjenning av utstedere av statsobligasjoner. ForUM mener at slike beslutninger om kjøp av statsobligasjoner må baseres på internasjonalt anerkjente retningslinjer for ansvarlig långivning slik som de nevnte UNCTAD-prinsippene.

ForUM anbefaler Stortingets finanskomité å:

- Be regjeringen endre mandatet slik at beslutninger om kjøp av statsobligasjoner skal forankres i UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak.

Investeringer i unotert infrastruktur for fornybar energi

Gjennom å åpne for at SPU investerer i unotert fornybar energi kan vi sikre en mer samstemt politikk for å nå bærekraftsmålene. ForUM er glade for at Finansdepartementet åpner døra for at SPU kan investere i unotert infrastruktur for fornybar energi. I meldingen sies det at regjeringen vil «vurdere om investeringer i unotert infrastruktur for fornybar energi kan gjennomføres innenfor rammen av de særskilte miljørelaterte mandatene». ForUM mener at denne saken allerede er godt nok vurdert og at det ikke er behov for videre vurderinger.

Finansdepartementet understreker at det som skal vurderes, er en åpning for denne type investeringer innenfor rammen av miljømandatene. Disse mandatene er relativt små og vil kunne legge begrensninger på forventede resultater av slike investeringer. Å legge flere formål inn i de relativt små pottene, kan også medføre at slike investeringer først og fremst utkonkurrerer andre viktige bærekraftige investeringer. ForUM anbefaler at investeringer i unotert infrastruktur for fornybar energi ikke legges inn under slike begrensninger. Dersom de likevel skulle gjøre det vil det være naturlig at man i gjennomgangen av mandatet, øker størrelsen betydelig.

ForUM anbefaler Stortingets finanskomité å:

- Be regjeringen utarbeide forslag til mandat for at SPU kan investere i unotert infrastruktur for fornybar energi, med samme krav til åpenhet, avkastning og risiko som for øvrige investeringer i SPU, og komme tilbake til Stortinget med forslaget våren 2019. Mandatet bør ikke begrenses til rammene av de miljørettede investeringene.

Bærekraftig forvaltning og parlamentarisk kontroll

I meldingen informerer Finansdepartementet om pågående behandling av anbefalingene i NOU 2017:13, utarbeidet av Sentralbanklovutvalget ledet av Svein Gjedrem. Utvalget foreslår at forvaltningen legges til et nytt særlovsselskap utenfor Norges Bank, og leverer også to alternative modeller innenfor banken. I NOUen omtales også Etikkrådets posisjon i forvaltningen, uten noen klare konklusjoner.

ForUM mener at Statens Pensjonsfond – Utland må forvaltes i tråd med Norges forpliktelser til å arbeide for bærekraftsmålene, ansvarlig næringsliv og ansvarlig långivning, og ved det hele tiden utvide og utvikle sitt etiske rammeverk som skal ligge til grunn for investeringene. Et avgjørende element ved dette er å sikre demokratisk og parlamentarisk forankring i forvaltningen og et sterkt og fungerende etikkråd. ForUM mener at det ikke nødvendigvis er plasseringen av forvaltningen av fondet som avgjør den parlamentariske og demokratiske kontrollen, eller for hvorvidt etikken blir best bevart. Samtidig er det avgjørende at disse elementene blir behandlet behørig når betydningsfulle beslutninger om fondets forvaltning blir tatt.

ForUM anbefaler Stortingets finanskomité å:

- Be regjeringen styrke etikkrådet og viktigheten av parlamentarisk og demokratisk kontroll i fondets forvaltning i oppfølgingen av sentralbanklovutvalgets utredning før saken kommer tilbake til Stortinget. Endringer i fondets forvaltningsmodell må styrke etikken og målet om en samstemt politikk for bærekraftig utvikling.
- Arrangere et stortingsseminar om Sentralbanklovutvalgets anbefalinger for å sikre kompetente vurderinger når beslutningene skal tas. ForUM og våre eminente medlemsorganisasjoner bidrar gjerne.